

La Veu de la Comarca

Setmanari Regionaliste de Tortosa

PUGNA PRO PATRIA.

NUM. 36.

ANY I.

LA CATALUNYA QUE VOLÉM. — Lliure, ni dominada, ni do minadora y respectada d' les regions germanes. — Estimada per son valer al exterior y remuda per sa forsa. — Acullit com a propi al foraster que á trevallar hi vinga. Y á manar y á cobrar, y fer lleys y á juzgar, cada hú á casa seva, que prou hi té que fer pera enténdeshi. Els empleats de la terra y pochs actius y inteligents. — Ennoblida, altra vegada en llibres de tot saber, la que fou llengua de Sants y de Reys. — Las universitats y escolas tornadas a son esser: obradors uns, una Catalunya nova de vida expansiva y en còstant progrés, seriament religiosa y ilustradament tolerant. — Repoblades les muntanyas per grans boscos, tressant pels singles els corredors enginys moderns, trayent del serrer y de las minas els fruits y minerals. — Las aigües de sos rius saltant de resclosa en resclosa movent enginys del treball. — Conservats com reliquies els monuments enrunats o antichs y alsarne d' un art fill llegítim del antich criat en els avèniments actuals. Voltar les vellas poblacions històriques de populosas y amplias ciutats modernes. — Ports oberts als productes de tots llocs, assigurats ab tractes d' una nació seria; veure al potèntia ab afany de ser estimar y útil á la Patria y al obrer intervinde en el govern donant-lo lo que cristianament y per dret li pertoca. — Volém deixar á nosres fills questa Catalunya gran avuy, com ho féu per son temps la de nostres passats. — Per obtenirlo tenim lo precis: Força, riquesa y inteligencia. Reprimiu el vici del egoisme y exalte la virtud que á cap ens manca: L' amor á la Patria. — LLUÍS DOMÈNECH Y MUNTANER.

PREUS DE SUSCRIPCIO:

Tortosa al mes 0,50
Fora semestre 3,00

DIRECCIÓN Y REDACCIÓN

Carrer del Parc, N.º 8.

Tortosa 13 Setembre de 1903.

La Redacció no fa seus los conceptes ni contenuts dels articles firmats ó copiats.

SANTORAL

Diumenge 13. XV. Lo Santíssim Nom de Maria, Sts. Eulogi y Amat bs. — Dilluns 14, La Exaltació de la Santa Creu y s. General m. — Dimarts 15, S. Nicomedes mr. — Dimecres 16, Sts. Corneli p. y Cebriá b., mrs. — Temp. — Dej. — (I. B.) — Dijous 17, S. Pere d' Arbués m. y la impresió de las llagas de s. Francesch d' Assis. — Divendres 18, S. Tomás de Vilanova b. y s. Farriol mr. — Temporals. — Dijuni. — (I. B.) — Dissetembre 19, S. Genaro y companys mrs. y sta. Constancia mr. — Temporals — Dijuni. — Ordres. — (I. B.)

11 de Setembre de 1714

Cent vuitanta nou anys haurán passat lo dia 11 dc. Setembre desde l' jorn d' eterna recordança pera tota Catalunya a que significa la perduta de sos drets, de sos furs, de sos lleys, en una paraula, de sa nacionalitat.

Jorn és aquest que tot bon català deuria guardar ben marcat á dins del cor, puig ell sol significar un crit de dolor no dels que vivim ara, sino d' aquells qu' han sigut, d' aquells que s' baren batrej pels carrers de Barcelona, d' aquells que caigueren al entorn d' En Casanovas, donant lo darrer adeu á las bandejas, bars d' or, d' aquells que abatuts per tants dies de respirar fum y menjar flamas encara ténian prou coratge per anar á posar la testa sota la destral del butxi ó pujar l' escala d' la força ignominiosa.

Catalunya no deu jamay oblidar que per un rey malabit deu mil vegadas, ha tingut que passar anys y anys, no solsament presonera y andogalada sino que ha perdut anys y anys de Progrés que potser á aquelles horas l' haurian feta no la regió més florida d' Espanya sino la més avensada d' Europa.

Malgrat lo jou infamant qu' hem de carregarnos damunt, encare hem fet de Catalunya com una patria nova, com una illa verda entre mitj del fanegal, com un oasis ombríu que

floreix entre la escalfor de la sorra rohenta del desert.

L' onze de Setembre, ens recorda no solsament la perduta de las llibertats catalanes, sinó la perduta de nostre lloc entre las nacions civilizadas, ja que un rey de aborrivola y execrable memòria al abatreus per la forsa del nombre, ens va junyir un dogal qu' ens privava de caminar com podíam ferho y deixar ben entrer en avenç y civilizació á la rassa vehina. Veus ha qui perque devem recordar-lo l' once del Setembre, tots los catalans sense cap meina de classe: L' ignorància que te i potie de l' història catalana es potser lo principal obstacle que té lo Catalanisme, pera que en sas filas hi entrés tothom, nascut á Catalunya y aymant de la llar payral.

Molts se creuhen que Catalunya ha sigut sempre així, ignoran que en altre temps eram completament lliures, ab reys y lleys ben nostres, tant independents que ab nostres colelts y ab nostres llançons, ajudavam á treurers l' enemic de casa als mateixos qu' avuy ens gobernan, tan avencats que del Dret Català s' en han copiat y reformats Drets qu' encara restan y que del nostre Còdich de Mar, Inglaterra avuy regina de las onas hi ha calcat l' seu. Tot això ho

ignora l' poble y deuria esser la principal base de la propaganda Catalana. Y lo poble se deixondaría y se sentiria ver català si al mateix temps que l' grau d' esplendor que tenia Catalunya anessin aprenen (puig també ho ignoran) crims de lesa pàtria, com la venda de Casp, com la mort del Compte Urgell, com lo regnat de Felip IV ab son funest Compte d' Olivares, com totes las vexacions sufertas per nostre poble y crims malehits pel mateix Deu com l' onze de Setembre. Llegiula catalans l' historia del 11 y 12 de Setembre de 1714, y á vosaltres mateixos us estranjarà al passar los ulls per aquella feta, sentir lo cor que s' ompla d' odi y que l' llavis van dient: Felip V malabit sias per sempre.

Passenhi els ulls per aquella macabra rondalla de sanch us semblara que tot aquell poble que's llenava á la mort per de-

fensar la terra, aixeca los punys sagnants cap á una testa coronada diguentilhi: Felip V malabit sigas per sempre. Passenhi els ulls per aquella serie de sacrificis y veureu la desrat d' un butxi, que s' osca de tant separar caps dels tronchs y una larga filera de foreas ahont hi penjan los ciutadans que al Rey Felip barravantilhi l' ipsa, com si foran humans batalls de campanas que tocan sordament profetisant qu' aquella sanch vessada ha d' escampar-se á travers dels segles y portar als nets dels nets diaquells martirs tota una onada d' odi y de revolta. Passenhi els ulls per aquellas planas del llibre sagrat d' en Felip V y després de llegir la espoliació comesa ab la patria Catalana veureu eom d' aquellas concas horfes de ninas hi surt un raig d' odi y qu' aquelles bocas enfondradas van cridant al rey butxi: Felip V molehit sigas per sempre.

Per què no s' apagui la flama encesa, es perque devem celebrar com a l' jorn de Difuns de la Patria nostre, la trista y sagnanta jornada del 11 de Setembre.

Catalunya á América

Quan els nostres lectors passin els ulls per aquestas ratllas, els embaixadors comercials de Catalunya, sortits del port de Barcelona, ja faran rumbo cap á la capital de la República Argentina, ahont han d' anar á establir llassos dels més humans y dels més forts, lassos de comunicació mercantil entre la nostra terra y els pobles Sud-americans. Missatgers de la moderna civilisació catalana, embaixadors del nostre avens y de la nostra industria, faran arribar fins á n' aquells països de joventut y de riuesa l' esperit d' expansió mútuament profitosa y útil, que es el que caracterisa las relacions de poble á poble en els nostres días de treball.

Mentre la Espanya esterà adormida, s' entreté en cridar viojas, en fer ovacions oficials y aixecar arcs de triomf de fullaraca... la Catalunya treballadora, per sa propia iniciativa y sense ajuda de ningú

envia á Ameríca á representants seus, encarregats de veure com s' ho de fer pera lluitar ab èxit en aquells mercats, ab la producció de las nacions que ns han pres la devantera. Mentre la Espanya badoca y desvagada, s' extasia infantilment devant dels uniformes llampants de sumptuosas comitivas, la Catalunya previsora delega á representants seus la missió vivificadora d' obrir mercats als nostres productes á l' altra banda dels mars.

Lo que no han fet els Gob. de Espanya, ho faré els catalans. Es una noble empresa, ben digna dels nostres temps de...

comunicació internacional, y ben digna també de nostra rasa lliure y torta, enterament afanyosa d' expansió. Als estats americans, que un dia foren colonias espanyolas, els catalans hi duran la bandera de las nostres aspiracions econòmicas, xifradas en el cambi y el treball moderns.

Ab el seu programa de fraternitat comercial, a Catalunya li tocarà desfer la vergonyosa historia de las relacions entre Espanya y els seus antichs dominis, basadas totas ellas en la tiranía y corrupció de la metropoli. Als sentiments d' odi mostrats sempre per Espanya, Catalunya hi oposará procediments d' amor; a la fanfarria despòtica dels antichs dominadors, Catalunya hi oposarà ràhons de reciprocitat, conveniencia y de mutua prosperitat; a las lleys injustas d' un dia, Catalunya hi oposarà lo lliure contractació dels seus productes, pera fer oblidar els vaixells de guerra que un temps Espanya hi envià, Catalunya expedirà barcos càrregats d' articles industrials,

y, així, las colonias que va perdre Espanya, Catalunya las reconquistarà.

LOS FONAMENTS
DEL CATALANISMO

La Naturalesa

nos á regions mes elevades, anant á cercar les bases en que asentem la demanda de nostres desitjos, los fonaments de l' aspiració nacionalista en las colectivitats subjugadas. D' tres fonts reb corrents d' aigua los caudalos riu de nostre moviment y aquestas tres fonts son la Naturalesa, l' Historia y l' Dret. Anem á estudiar-les lliures de tot prejuici si bé del modo rapit y concís que s' exigeix en un article de periodich.

Lo catalanisme, aquesta aspiració d' una part del poble català, no es un partit politich mes, á estil dels que fins ara xo faré notar que no te gefes que llensin excomunions contra sos companys, ni criteri tancat en questioes que com la de forma de govern, religiosa y social se concreten de tant diferents maneres en les mentalitats dels homes. Es si un moviment social, lent en sa evolució que fa ja sigles ha comensat y que potser ne tardarà altres tants en arribar al grau maxim de desarollo y poguer efectuar la seva revolució, terme final de totas las evolucions.

Més lo catalanisme, com á moviment social, que es no constitueix una activitat aislada en lo gran concert de la naturalesa sino que es una modalitat mes de les moltes en que s' ens manifesta la forsa que empeny á l' Humanitat cap á un demá que sols pot esser l' imperi de lo verdader.

Si observem l' humanitat en conjunt i quina armonia mes gran hi trobem; i quina unitat en las manifestacions. La pedra que deixem aquí del mateix modo que cau en l' Asia, del mateix modo que estem segurs, cauria en la lluna y fins en los astres mes allunyats del grà de sorra que habitem.

Pero si descendim als detalls, detalls grandiosos com corresponen a l' immensitat del conjunt, lo cuadro varia per complert, la varietat hi reina, podrem dir que una anarquia constitueix sa organiació. Varietat en les formes orgàniques, varietat en les formes purament físiques forses iguals manifestantse de nombroses maneres, homes pensant de diversos modos y expresantse

per consequent en diferents llengües.

Per això pot dirse que la particularisació es la forsa que presideix la constitució del Univers.

Los homes, que adhuc quant se pensan ser mes originals no son sinó servils imitadors del mon natural han creat diferents sistemes, ja pera expresar la naturalesa ja pera explicar sas propias concepcions. Un d' aquests sistemes correspon á les idees qu' acaben d' expressar y aquest sistema es l' anomenat particularista que no te altre fondo que subdividir, subdividir sempre pera que esmicolades les idees capitan mollar dintre la mentalitat del home.

D'aquest sistema s'en pot fer per aplicació ó diferentes ciencies, ja á les naturals ja á les politiques. Apliquemho á n' questes últimes y en aquest cas concret lo particularisme pren lo nom de nacionalisme que referintse á Catalunya es catalanisme. De modo que ja vejem que l' Catalanisme no es de creació humana, no descansa en principis per l' home inventats sinó que es molt mes fort y gran, per que está fundat en la observació del mon natural.

S' ha de tenir en compte que pera aplicar lo sistema particulariste á un estat es necessari que en les parts que l' constitueixen si notin diferencies suficients, ja en llengua, ja en caracter pera que es puga dir que no es una anima sola la que alena en sos diferents habitants. Que á Espanya hi han que avuy ho negan y com pot ser algun dia tracti aquej assumpto admetrem de moment aquesta tesis. A Espanya donç, pot aplicarseli lo sistema particularista.

Pera acabar reproduhire part d' un article per mi publicat en un altre periodich, presentant exemples d' especialisació en la naturalesa y fent veure que lo particularisme es progrés. Y aquest fet, aquesta especialisació passa en tots los ordres de la naturalesa. A mida que un ser progrés aquest ser se va especialisant, va fent gala mes y mes de la varietat instintiva de l' obra de Deu.

Los astres que avuy admitem en l' espai mostran la bellesa de sa llum, ja propia ja reflectada, que foren en son origen mes que nebuloses, acumulacions de matèria còsmica? L' embrió, aquest ser primiu no forma una massa informe y no van des richtantse sos orgues á mida que l' transcurss del temps lo fa progresar?

Entre tots los sers que poblen lo mon, quin es lo mes perfecte? L' home.

Entre tots los sers que poblen lo mon quin es lo mes complicat? L' home. Veyem, donç, que l' mes complicat es lo mes perfecte.

Desde l' animalicul, desde l' protoplasma vivent, absorbint les matèrias nutritives per la pell sense forma determinada fins al mamifer ab aquella gran complicació orgànica, quin salt mes tremendo en perfeccions, quin salt mes tremendo en organiació!

Tot cos quant ha arribat á

un cert grau de desarollo do na origen á altres cossos semblants.

Una celula, un d' aquests elements de nostre cos creix y quan ja es una celula que podríem anomenar adulta, dintre seu se formen diversos nucleos constitutius d' altres tantes celules que després se separen de la primitiva pera viure independent.

La Ciencia, aquesta rama tant important de l' activitat humana que ella sola informa la vida d' un poble que fa mes que anar á marches forstades cap al particularisme? Avuy dia ja son impossibles los homes que com en Llull y en Leonard de Vinci siguin enciclopedichs. Avuy la ciencia ha entrat resoltament en lo terreno de l' especialisació y es insuficient la divisió dels coneixements humans en ciencies y lletres, habent l' home de dedicar s' activitat á una part d' una de les ramas d' una ciencia.

September 1903.

J. M. Tallada.

Una visita al Museo y Biblioteca

Una visita que hemos hecho últimamente al Museo arqueológico de esta ciudad nos ha dejado en el ánimo impresión tristísima. La sala destinada á biblioteca vá a convertirse segú nos aseguran en escuela pública de párvulos, y con este motivo, los cuadros y estantes de libros se han trasladado á un departamento contiguo mun pudiendo colocarse comodamente se han hacinado en montones y rimeros que hacen imposible su exámen, estando además expuestos á deteriorarse por la humedad y confundirse unos con otros convirtiéndose en albergue de animales inmundos; aquel local más parece un destastadero que una sala destinada al estudio y la investigación, que serán imposibles si se instala contiguo á él una escuela de párvulos con el vocero peculiar que á estas acompaña. Vimos también el magnífico lienzo de nuestro paisano el malogrado pintor Antonio Casanova, *Últimos momentos de Felipe II*, arrollado encima de una estantería y liado como si fuese un rollo de estera, aquella joya del arte contemporáneo que debia tiempo ha de haberse montado en merecido y oportuno marco y quedar expuesto para admiración y orgullo de propios y extraños.

Cuanta incuria y cuanto abandono! Tambien el local donde se halla la sección litológica presenta desconsolador aspecto, viéndose mezclados los fragmentos de lápidas, capiteles, cruces, así como los de cerámica que se hallan esparridos sin orden y concierto dando una pobre idea del celo de los que debieron mejor cuidar y atender estos centros verdaderos templos de la cultura y esplendor artístico de otras edades, como sucede en Tarragona, Reus y otras poblaciones donde se consignan subvenciones para mejorarlos enriquecerlos con nuevas adquisiciones mientras en nues

tra ciudad se mira como cosa secundaria ó baladí su sostenimiento y conservación. Para obrar así, suprimase el Museo que tanto nos ha engullecido hasta hoy como ver dadera mejora local, y nos evitaríamós las censuras que con razón sobrada pueden ahorra dirigírenos por no saber conservar las páginas gloriosas de nuestra historia.

LA FARSA

Si la gent que 'ns mana desde Madrid no disposa lo contrario, el dia 15 del prop vinent Novembre es l' assenyalat pera la continuació de la gran obra d' espectacle titulada "Elections".

Els pseudo-apóstols de tota classe d' ideas ja han començat las seves predicas. Senten la farum del festi: La farsa s' acosta.

El dos mesos y mitj que faltan, serán d' agonía. El poble tornarà á aplaudir, dòcilment, els conceptes enlluernadors dels redemptors de totes menes, que l' enardiran una altre volta ab paraulas revolucionaries en els meetings y ab escrits enteridors en els periódichs.

Y succeirà lo de sempre: s' ohirán viscas á la Llibertat y moris á la Reacció; y 'ls desitjos personals y egoistas serán amagats invocant la Democracia y la República y enaltint l' autonomía; y tot dihen que sols se propagan ideas, s' insultarà ab més ó menys cortesia á las personas; y s' farán elogis de la vida pública, escampant els misteris de la privada; y l' que tinga la conciencia tacada acusarà de lladre al que la tinga neta; y... Y prou, prou porqueria, que no tardarà pas tant l' espectacle.

Impotents nosaltres pera evitarlo l' observarém serens desde l' nostre lloc. Convulsos dels seus efectes perniciosos els mostrarem ab tota noblesa. Fervorosos creyents dels ideals nacionalistas, continuarém expositos ab sinceritat, las nostres teories, demostrant á l' hora, qu' aquells no triomfran pás ab medis despretigiat y desmoralisadors sino educants y trevallan pera educar als altres y donant á entendre als fills de Catalunya, que nosaltres sols trevallém pera redimir als pobles, y qu' es necessari prepararse ab solidés pera fer efectiu el dret á la vida que té la nostre patria.

Retalls

Palabras del Rey.

Ab aquest titul, diu *El País*, de Madrid, fent referencia á una noticia telegràfica que també varen trasmítrens els nostres corresponsals:

"En un telegrama de *El Diario Universal*, el corresponsal Mompeón atribuye al Rey la siguiente frase:

"El joven monarca se mostró muy contento y animoso.

Recorriendo los claustros, que son hermosísimos, Mencheta le dijo que se parecían los claustros de Montserrat á lo que contestó el Rey:

—Vstedes siempre encuentran comparaciones con Cataluña y tiran á lo suyo.

No es catalanista ni siquiera catalán el señor Mencheta; pero la frase que gustará mucho a *El Imparcial*, no hará maldita la gracia en Cataluña.

Al contrari, nosaltres trobem que la frase está molt bé: en primer lloc, perquè en el fons s' hi reconeix l' amor inalterable dels catalans pel seu poble, y en segon lloc, perquè s' hi estableix clarament la diferenciación que hi há entre lo nostre y lo d' ells.

Torna á parlarse d' "Unión Ibérica."

Però, baix la base de la soberania del Rey Carles de Portugal.

Es la sola manera de que Espanya pugui recobrar las seves antigas colonias: deixantse conquistar per elles.

Jo encara tinc esperances de ser subdit de la "madre Cuba".

Les nits van venint, venint... Los dies passant, passant... Nosaltres patint, patint... Y l' Gobern.. menjant, menjant.. Ara pensa, Celesti, lo que tot això vol dí.

Com cada any en aquest temps, s' ha publicat la més trista de las Reals Ordres que surten a la "Gaceta."

El minstre de la Guerra deixa 24.000 homes.

24.000 fills arrencats als brasos dels pares, al treball del poble, de la fàbrica del despaix.

Pero si trista es aquesta llei pera tot Espanya, més trista és pera Catalunya, que, com sempre, se veu "favorescuda" pels governants.

Y sino, comptin...

Se demanan vintiquatre mil homes: a Espanya hi ha uns dinou milions d' habitants: a Catalunya, un milió setcents cinquanta mil.

Repartint els 24.000 homes pels dinou milions, tocan, si no m' erro, mil setcents vuitanta nou homes per cada milió d' habitants.

Catalunya n' té un milió y setcents mil; donchs, comptant bé, li tocan dos mil cent trenta soldats.

Y el minstre de la Guerra n' imposa á Catalunya dos mil siscentos quatre. Quatre cents setanta quatre soldats més dels que 'ns tocan.

Y vèlhi aqui com ab aixo, igual que ab tot, disfrutem els catalanistes de las caricias del Centre; del amor dels Governants que no pensan més que en treure de Catalunya diners y homes.

A la satisfacció que senten molts per la crisis que Catalunya travessa, poden juntarhi aquesta "satisfacció interior," de veure com ens tractan.

Els diputats catalanistes hauran de demanar explicacions al minstre de la Guerra.

¿Que 'ls contestarà?

¡Ah! y Catalunya es de las regions que té més homes á la matrícula de mar.

Per si no n' hi havia prou.

Estat de las nostres carreteras

Fa pena y rabia viure en un Estat, ahont las carreteras, no d'

última categoria, sino de primer orde, com pomposament se las anomena, estant la major part del any per complet intransitables, constituint quasi un problema recorre las al pas sense volcarhi. Alxis succeixen ayut en moltes de las carreteras d' aquesta província, però en los trajectes que van desde Tortosa á cuatre y cinc Kilometres per la volta que es ahon hiya mes transit arriva á fer fàstic y es una verdadera ignominia per l' Estat Espanyol. Que no 'n fassin de carreteras si no poden ó saben sostenerlas que bé ó malament tenen fetas. Que no fassin mes lo quixot sino tenen diners ó bona administració oferir mes carreteras. Que suprimeixin la meitat dels enginyers, sino tenen pedra per engravar degudament las carreteras, ó sia de la manera que ho practicen en els països civilitzats, per ahont també hi circulen carros de mol pes sens que espatlin tant aviat las carreteras, donchs allá no fan els adops de pàrriure ni construixen carreteras electorals que vol dir dolentes y mal demarcadas.

Sabém que no està lo remey en mans de la jefatura d' obras públicas, prò veym que pot fer alguna cosa á fi d' aminorar de moment lo mal estat de certs trossos de carretera doncs hiyan machacas y pedra ampollasses, y axis evitaren que la gent que no tenen cabal coneixement d' aquells assumptos fassin certas suposicions.

La Comisió provincial fà public que en sesió del 20 del mes prop pasat va acordar subastá el segon tros de la carretera de Amposta á Vinallop. Si Tortosa y Amposta no se determinan de quedarse la contracta "para largo me lo fias."

Per medi del Minstre de Agricultura han sigut concedidas una biblioteca al Centre obrer de Tarragona y coleccions de cuadros al Ateneo de dita Ciutat, y al Centre de lectura de Reus, en cambi aquí Tortosa com ja deyem en lo dltim número tot dorm.

Lo periòdic local "El Eco de la Fusió," publica una revista de las funcions de Teatro, en la que celebra que la Sra. Marsal (catalana) una de las primeras parts de la companyia castellana-catalana no esté por el teatro catalán perque un actor se acostuma á hacer obres catalanas y luego por su modo de pronunciar no puede hacer obres castellanas que se pueden poner en todos lados mientras que las del teatro catalán no pasan de Catalunya.

Francament no conexem á la Sra. Marsal pero no li volem concedi tan poc talent que no s'apiga enraihona be el castellà y el català á la vegada com ho fan la majoria dels actors catalans, ara lo que si creyem es que dits actors sapigan fer i vulgan fer ó poner en todos lados las obres castellanas y en cambi si saben representar obres castellanas y catalanas á Catalunya y á fora de Catalunya y sense anar mes lluny pochs dies á Perpinyà (Francia) la companyia del Romeva posar en escena *Terra Baixa*. *Els Vells* y un viaje de boda obtenir un exit complert. Y prou. Sols li demanden al Sr. Morera estimí una mica mes la llengua de la terra.

Han pasat las festas de Nossa Senyora de la Cinta que han quedat reduïdes á la professió y á una paràdia del *Espectacle nacional* que per cert va rayar a gran altura per l' escandal que se va armar, tenint necessitat la guardia civil de fer el cos present als que estaban enpenyats en destruir el *templo del arte nacional*.

La reforma de la Cuca-fera no ha resultat ferla mes llançera y per tan mes ferestega en sos moviments, ans al contrari, als té pesats y difícils anan mol ràmposa haven sufert, variades contusions y fracturas y amesla perduta de las dos fílettes.

Què hi deu haver dintre els castells de Jaca, que fins pera que puig entrarhi el ministre d'Estat s'ha de dictar una Real Ordre?

Quius avensos de balística y del art de fortificació hi deuen haver apilat els enginyers espanyols?

El Reglament priva que 's paixans entrin als forts, ja ho sé; y ho fa sense adonorse que, als dos o tres anys de sortirne, o als quinze dies si convé, els soldats que 's guarnexen tornan a ser paixans. Però que un ministre s' hagi d' aturar a la porta d'un castell, és senzillament ridicol.

Els militars fan la guerra; però la guerra no té cap més objectiu que una pau profitosa, y la pau la fa'l ministre d'Estat. Y fer la pau és més difícil que fer la guerra, necessitantse que l' element polític director conegui tan bé com el militar els medis de defensa y atach ab què aquell compia.

Diu en Bismark que la guerra ab Austria ya ser tan ràpida y brillant per l'intervenció que ell hi va tenir, malgrat lo que els militars volíen, en la decision del Estat major, y que l'siti de Paris va allargarse, comprometent l' èxit de la campanya de 70 y 71, porque ell no

pogué intervenir en el plan d'atach.

Si aquí a Espanya, el comte de San Bernardo, l' Abarzuza, el duch d' Almodóvar o qualsevol altre dels ministres d'Estat que estan de torn tirats per Bismark, li tallarien les alas.

Aquestes prohibicions, com les d' edificació en certes zones pelàmicas, els obstacles a la construcció de ferrocarrils y carreteras y al tras cosetes del ram de guerra, s'hauran de deixar corre.

Me fan l' efecte de la prohibició que 's posa fá dos ó tres anys a una digníssima personalitat de Blanes, d' obrir un camí per entre rocas que va a parar a un freu, pel que no hi poden passar més que buscís petits

Deyan que 'l camí podria facilitar un desembocadura y comprometre l'integritat de la patria!!

No diguin que d' aquestes coses, n'hi ha pera lligarhi pà y sucarrí cadiras.

NOTICIES

En la imprenta de D. Joseph Foguet s' está reimpresionando el Text y Catecisme breu de la Doctrina Cristiana compost per lo R. F. R. Pere Vives traduïda de la llengua castellana á la catalana pera major profit de les ànimes del Bisbat de Tortosa l' any 1857 als que s' ha dignat concedi indulgencias alguns Excentissims y Ilms. Srs. Arquebisbes y Bisbes entre ells II. don Manuel Ros de Medrano y lo actual Exm. y Ilm. D. Pere Roca Mora. A son degut temps mos ens ocuparem ab mes detenció.

Del colega local "El Ebro". Sabemos que en un almacén de la calle de la Lonja se ha encontrado un magnífico

capitel gòtic, que sin duda por el tallado perteneció á la antigua Lonja construida en el segle XV, ó á la casa gremial de los cargadores y medidores de trigo fronteriza á la misma. Como el hallazgo es de reconocido valor arqueológico, exponemos el celo de sus poseedores para que lo depositen en el Museo á fin de que vaya a enriquecer la importante colección allí reunida, dando con ello una eloquente prueba de desprendimiento y amor al arte, por lo que les anticipamos nuestros aplausos.

L' estimat diari local "El Ebro", pot anyadirhi el nostre aplauso als seus encara que tenim motiu per creure que lo citat capitell gòtic lo que es per ara no anirá al museo, com tampoc hi han anat la lápida y capitell de que varem parlar en un dels darrers números de LA VEU y per cert que ho sentim, donc l' esmentat capitell que té la forma de una doble mensula no abunda y mes sent tan característica com es, donc los dos carregadors ab lo sac ple al coll que constitueixen son element decoratiu donan fe de la existencia del edifici del "Gremi de carregadors" en el siti en que fou trobat anys atrás al reformar la fachada de la casa que abuys es propietat de la señora Vda. de Dalmau el que encara ocupaba lo sitial que li senyalà lo constructor y que tan bé sapigué l' artiste interpretà, al tallà los dos carregadors en una posició ó actitud apropiada al puesto que tenian que ocupá, responen al fi artístic y constructiu del cos sustentant de que formaban part.

Sentirem donc que 'ls desitjos d' "El Ebro" no pugin veure's realitzats encara que 'ns tancen la fachada de la casa que abuys es propietat de la señora Vda. de Dalmau el que encara ocupaba lo sitial que li senyalà lo constructor y que tan bé sapigué l' artiste interpretà, al tallà los dos carregadors en una posició ó actitud apropiada al puesto que tenian que ocupá, responen al fi artístic y constructiu del cos sustentant de que formaban part.

fem carrec de las rahons que los actuals poseedors tindran pera no portarlo al Museo y una de ellas es probablement el saber que dit Museo que s' havia posat baix la salvaguardia de una Junta independent, de las petitesas de la política local, ha desaparescut, quedan convertit en una dependencia mes del Municipi que com diem en altre puesto del present número está algo mes que abandonat no per culpa del personal que figura al frente del Museo y de la Biblioteca

donc que si be l' Ajuntament los ba donar una credencial no los hi ba donar medis perque puguesin, conservá y coleccióna los objectes depositats á costa de molts sacrificis en ditas dependencias.

La peste bubònica ha aparcut á Marsella, el vehicul sembla han sigut las ratas, animal que es el primé en ser atacat per la peste y que per lo tan es un exelen medi de propagació.

A la Cervecería Inglesa del carrer de València, de Barcelona, tingüe lloch lo diumenge prop passat la anunciada reunio general de socis inscrits pera constituir una associació catalana á la Dreta del Ensanche d' aquella capital.

Regnà extraordinari entusiasme, essent la concorrença tan nombrosa, que materialment no cabia al local, malgrat esser prou espayós.

S' acordà batejar la associació ab lo nom de «Foment Autonomista Català» y foren aprovats los Estatuts que han d' esser posats á la acció del Gobern civil.

Poblet.—Dimarts al mitjdia van ser tiradas a terra, segons sembla per ordre del procurador del señor Girona, unas obras que, forman part de las de reparació del monas-

tí, s' estaven fent a la vora de la Porta Daurada del mateix, en terreno que l' esmentat senyor deu tenir per seu. L' arquitecte provincial, director de ditas obras, D. Ramón Salas, va protestar de lo que s' feya, posantlo en concienciam de la correspondent Junta. Fora molt ben vist per tothom qu' el senyor Girona s' mostre una mica indulgent, si cal, facilitant per sa part las obras de conservació del preuat monument,

Lo periódich *Patria*, de Tarragona, ha obert un petit concurs pera premiar la millor corrranda es crita en una targeta postal ilustrada, sent preferida en igualtat de mérit la en que millor s' harmonia poesia y ilustració.

Tots los cantars haurán de ser originals y inédits, escrits en català y de cayent popular, anant senyalats per un lema y firmats per los respectius autors, ja sigui ab son propi nom, anagrama ó pseudónim.

La targeta que á judici pel jurat porti la millor corrranda, quedará propietat de la Redacció de *Patria* y será reproduïda ab l' autògraf de son autor, en el número del mes de Setembre de dita revista.

Las demés postals rebudes passaran á ser propietat del autor de la millor corrranda, servintli aquestas de premi.

Formarà lo jurat calificador los de Redacció de *Patria*.

En la iglesia de S. Blai lo dia 9 del que som lo lltr. Sr. Canonge D. Juan Sol benehi la unió de sa nevoda la Sra. D. Teresa Muall y Sol ab lo jove D. Emili Balaguer.

Demanen á Deu los empli de felicitats en son nou èst.

Fa algunes setmanas que no rebém lo cambi de nostre confrare La Costa de Llevant.

Nostre distingit amic y company en Francesch Cambó que havia sigut ospès del carrech d' Concejal del Ajuntament de Barcelona, ha sigut novament reposat per haverse revocat l' auto en que s' acordà la suspensió.

Ho celebrém de veres y felicitém al nostre bon company.

Tortosa, Imp. Foguet P. Hospital

esto algunos muy confiados, no cometieran tantas ofensas contra Dios, y guardense pues no faltan Moros.

Fué la entrada de los Moros en España (como dicen don Rodriguo Volaterano y otros) á sietecientos y catorze años del Nacimiento de Iesu Christo 297. años despues que los Godos entraron en España con Ataulpho, en el año septimo de los Emperadores Honorio, y Theodosio, y á 145. años del nacimiento de Mahoma, y á 101. de la hijaria, donde cuando comenzó á predicar su ley infernal. Passados 200. años de la guerra de los Moros con el Rey don Rodrigo se supo del, y fué en un sepulcro, que se halló en Viseo, Ciudad de Portugal, en una Iglesia, con un letrero que dizia assi: *Hic regiescit Rodericus ultimus Rex Gotorum*, que quiere decir: Aquí reposa Rodrigo ultimo Rey de los Godos.

No quedó sin castigo la traición del Conde don Julian, y fué, que acabada la conquista, el conde se retiró á un lugar, llamado Villa Viciosa en la Andaluzia, que agora le llaman Málaga, porque Florinda pidió á lo que se derribó de la torre le dijessen assi, porque Malaca quiere decir porque mala, y por dezir se acababa allí una mujer mala, en compañía de su mujer, y hija, y demás parientes, el demonio que nunca para, puso en el entendimiento de Florinda lo mal que abia causado á toda España, yba con estas melancolias congojosa, y un dia determinada de acabar con todo, se subió á lo alto de una Torre, cerrándose aparte de dentro, y llamó á su padre y madre, hizoles un razonamiento lastimoso, y al cabo del, se derribó de la Torre abajo, acabando su desastrada vida, dando la muerte al cuerpo, y juntamente al alma. La madre perdió el sentido, el padre el entendimiento, y sacando un puñal se dió en los pechos, de la cual herida murió; á la madre se le hizo un cancro en los pechos, del cual murió; y asi no quedaron sin castigo los primeros inventores desta perdida.

á tu Real Corona, de la paz y tranquilidad que tus súbditos tienen de presente en estos Reynos de Africa, y en lo que el Mensajero desta carta, que es llamado el Conde, Don Julian, de nación Christiano, y natural de España, aunque pretensor del aumento de tu Real Corona. Es persona la qual he hallado verdadera en sus palabras. Sientese agraviado (y con razón) del Rey de España don Rodrigo, Rey destos Reynos por la parte Septentrional. Con la verdadera relación que dará podrá ser creyde en todo lo que dirá; y si es amparado, valido, y socorrido de tu Real Corona en lo que será possible, no me parece ser dificultosa la prueba de la verdad, que dice, antes con el favor del Soberano Dios será principio del grande bien, y aumento de tus Reynos, y prosperidad, como tus fieles vassallos desseamos. Y Dios sea en tu favor y ayuda de los Palacios de Marruecos. A tres dias de la Luna de Dulhija, de noventa y un años. Con cuerda la data desta carta con el año de Christo sietecientos y doce.

Como dije arriba, Almançor lo miró muy bien, y encargó este negocio á su Consejo. Parecióles cosa conveniente el ampliar sus Reynos; y assi determinados, el Rey Almançor escribió á Muça desta manera.

Carta de Almançor á Muça

AS alabanzas, y loores al Soberano Dios, embia salud el Adelantado Califá, Gobernador, y Rey de los Moros, el guerrero, y belicoso, sustentador de su ley Miramamolin Almançor. Al Alcalde electo, de alto linaje, y solar conocido, cumplido, virtuoso, hidalgo, fiel, y leal al servicio de su señor Muça lo Zaaheri, Gobernador de los Reynos de Africa; y respondiendo á su carta, embiada para creencia del Conde don Julian se responde: Que ha parecido bien lo que ha propuesto, porque de todo ha dado muy buenas razones, al parecer concluyentes; y assi será bien, que con un Capitan valeroso, que tenga noticia verdadera de aquella tierra, y gente suficiente de á pie, y de a caballo se pruebe su intento; y hallándose verdadero y bueno, se nos dé aviso breve y verdadero con lo demás que pare-

BASES DE MANRESA

Bases per la Constitució Regional Catalana acordades per la Asamblea de Delegats celebrada a Manresa durant los dias 25, 26 y 27 de Mars de 1892.

PODER CENTRAL

BASE 1.ª — *Sas atribucions.* Vindrán á càrrec del Poder central:

- Las reclamacions internacionals.
- L'exèrcit de mar y terra, las obras de defensa y la ensenyansa militar.
- Las relacions econòmicas d'Espanya ab los demés païssos, y en consecuencia, la fixació dels aranzels y l'ram d'Aduanas.
- La construcció y conservació de carreteras, ferro-carrils, canals y ports que sian d'interés general. En las d'interés interregional podrán posar-se d'acord lliurement las regions interesadas, intervenint lo poder central sols en cas de desavenencia. Las vías de comunicació d'interés regional serán d'exclusiva competència de las regions. Igual criteri se seguirà en los serveys de correus y telegràfics.
- La resolució de todas las cuestions y conflictes inter-regionals.

f) La formació del pressupost anyal de gastos que, en lo que no arribin les rendas d'Aduanas, deurán distribuirse entre las regions á proporción de sa riquesa.

Sa organització. — Lo poder central s'organisarà baix lo concepte de la separació de las funcions legislativa, executiva y judicial.

Lo poder legislatiu central radicarà en lo Rey ó Cap d'Estat y en una Assamblea composta de representants de las regions, elegits en la forma que cada una estimi convenient; lo número de representants serà proporcional al d'habitants y á la tributació, tenintres la regió á la que n'hi corresponguin més.

Lo poder executiu central s'organisarà per meid de Secretaries ó Ministeris que podrán ser: de Relacions exteriors, de Guerra, de Marina, d'Hisenda y del Interior.

Constituirà lo poder suprèm judicial un Alt Tribunal format per magistrats de las regions, un per cada una d'ellas, elegits per las mateixas; cuidarà de resoldre ls conflictes inter-regionals y de las regions ab lo poder central y de exigir la responsabilitat als funcionaris del poder executiu. Aquest tribunal no s'considerarà superior geràrquich dels tribunals regionals que funcionaràn ab entera independència.

Disposicions transitorias. — Atenent que las relacions que, segons los preceptes constitucionals vigents, uneixen l'Estat ab la Iglesia han sigut sancionadas per la Potestat d'aquesta, se mantindrán aquellas, mentres abduas potestats de comú acord no las modifiquin.

Lo Poder central procurarà concordar ab lo Sant Pare la manera de subvenir la dotació de Cult y Clero y de provehir las dignitats y prebendas eclesiàsticas en armonia a la organització regional; y tant si s'sosté l'Real Patronat, com si s'restableix la disciplina general de la Iglesia,

deurá procurarse que, respecte de Catalunya, s'previngui en lo Concordat que hagin de ser catalans los que exerceixin jurisdicció eclesiàstica propia ó delegada, com també los obtentors de dignitats y prebendas.

Lo Deute públic avuy existent vindrà á càrrec del Poder central; mes aquest no podrà crearne de nou, quedant de compte de las diversas regions lo que en lo esdevenidor contreguin pera son sostenniment y'l de las cargas del Poder central.

PODER REGIONAL

BASE 2.ª — En la part dogmàtica de la *constitució regional catalana* s'mantindrà l'temperament expansiu de nostra legislació antiga, reformant, pera posarlas d'acord ab las novas necessitats, las sàbias disposicion que conté respecte dels drets y llibertats dels catalans.

BASE 3.ª — La llengua catalana serà la única que ab carácter oficial podrá usarse á Catalunya y en las relacions d'aquesta regió ab lo Poder central.

BASE 4.ª — Sols los catalans, ja ho sian de naixensa ja per virtut de naturalisació, podrán de sempenyar á Catalunya càrrecs públics, fins tractantse dels gubernatius y administratius que depenguin del Poder central. També deurán esser desempenyats per catalans los càrrecs militars que importin jurisdicció.

BASE 5.ª — La divisió territorial sobre la que s'esenrotlla la gradació geràrquica dels poders gubernatiu, admidistratiu y judicial, tindrà per fonsament la comarca natural y l'municipi.

BASE 6.ª — Catalunya serà la única soberana de son govern interior, per lo tant, dictarà lliurement las lleys orgàniques; cuidarà de sa legislació civil penal, mercantil, administrativa y processal; del establiment y percepció d'impostos; de la encunyació de la moneda, y tindrà totas las demés atribucions inherents á la soberanía que no corresponguin al Poder central segons la Base 1.^a

BASE 7.ª — Lo poder legislatiu regional radicarà en las Corts catalanas, que deurán reunir-se tots los anys en època determinada y en lloc diferent.

Las Corts se formarán per sufragi de tots los caps de casa, agrupats en classes fundadas en lo travall manual, en la capacitat ó en las carreras professionals y en la propietat, industria y comers, mitjansant la correspondent organització gremial en lo que possible sia.

BASE 8.ª — Lo poder judicial s'organisarà restablint la antiga Audiència de Catalunya; son presiden y vice-presidents, nombrats per las Corts, constituiran la suprema autoritat judicial de la Regió, y s'establirán los tribunals inferiors que sian necessaris, devant ser fallats en un període de temps determinat y en l'última instancia dintre de Catalunya tots los plets y causas.

S'organisaran jurisdicçions especials com la industrial y la de comers.

Los funcionaris del ordre judicial serán responsables.

BASE 9.ª — Exercirán lo poder executiu cinch ó set als funcionaris nombrats per las Corts, los qui estarán al devant dels diversos rams de la administració regional.

BASE 10.ª — Se regoneixerá á la comarca na-

tural la major latitud possible d'atribucions administratives pera l'govern de sos interessos y satisfacció de las necessitats. En cada comarca s'organizarà un Consell, nombrat per los municipis de la mateixa, qui exercirà las citadas atribucions.

BASE 11.ª — Se concedirán al municipi, totas las atribucions que necessita pera el cuidado de sos interessos propis y exclusius.

Pera la elecció dels càrrecs municipals se seguirà l'mateix sistema de representació per clàses adoptat pera la formació de Corts.

BASE 12.ª — Catalunya contribuirà á la formació del exèrcit permanent de mar y terra per medi de voluntaris ó be d'una compensació en diners previament convinguda com avans de 1845. Lo cos d'exèrcit que á Catalunya corresponga serà fixo y á ell deurà pertanyer los voluntaris ab que hi contribueixi.

S'establirà ab organització regional la reserva, á la que quedarán tots los minyons d'una edat determinada.

BASE 13.ª — La conservació del ordre públic y seguretat interiors de Catalunya, estarán confiades al sometent, y pera l'survei actiu permanent se crearà un cos semblant al de Mossos de la Esquadra ó de la Guardia civil. Dependrà en absolut totes aquestas forces del Poder regional.

BASE 14.ª — En la encunyació de la moneda, Catalunya deurà subjectar-se als tipos unitaris en que convingan las regions y ls tractes internacionals d'Unió monetaria, essent lo curs de la moneda catalana, com la de las demés regionals, obligatori en tota Espanya.

BASE 15.ª — La ensenyansa pública, en sos diversos rams y graus, deurà organizar-se d'una manera adequada á las necessitats y carácter de la civilisació de Catalunya.

La ensenyansa primària la sostindrà l'municipi y en son defecte la comarca; en cada comarca, segons sia son carácter agrícola, industrial, comercial, etc., s'establirán escoles pràcticas d'agricultura, d'arts y oficis, de comers, etc. Deurà informar los plans d'ensenyansa, il principi de dividir y especializar las carreras, evitant las enseñanzas encyclopédicas.

BASE 16.ª — La Constitució catalana y ls drets dels catalans estarán baix la salvaguardia del poder executiu català, y qualsevol ciutadà podrá dedahir demanda devant dels tribunals contra ls funcionaris que la infringeixin.

BASE 17.ª — *Disposicions transitorias.* — Continuarán aplicantse l'Còdich penal y l'Còdich de comers, pero en l'esdevenidor serà de competència exclusiva de Catalunya l'reformarlos.

Se reformarà la legislació civil de Catalunya prenent per base son estat anterior al Decret de Nova Planta y las novas necessitats de la civilisació catalana.

Se procurarà inmediatament acomodar las lleys processals á la nova organització judicial estableta, y mentrestant s'aplicarán las lleys d'Enjuiciament civil y criminal.

cerá convenga para que se dé orden en lo que más convendrá; y Dios sea en tu guarda. De nuestro Real Palacio de Zarual del Arabiafelice, á dos días de la Luna de Sabhen, de noventa y dos años. Concuerda esta data, con el mes de Setiembre del Nacimiento de Christo, setecientos y treze. Con esta carta se bolvió á embarcar el Conde, y llegando á Africa, presentó la carta al Gobernador Muça, el qual muy contento, nombró por Capitan á un valeroso Moro, llamado Tarif Abenzeyt, natural de la Ciudad de Damasco. Este juntó 6000. hombres de á pie, y algunos pocos de á caballo, y en compañía del Conde don Julian se embarcaron para España, passando á ella por el estrecho de Gibaltar. Desembarcaron, pusieron su campo juntáronseles los parentes, y amigos del Conde, corrieron la tierra, robando, destrozando, matando, y cautivando. Vió este Capitán el buen principio que esta guerra tenía, dió razón al Gobernador Muça, de lo que pasaba. El Gobernador le mandó encontíne se embarcasse para Africa. Obedeció su mandamiento, llevándose de España mucha plata, oro, y gente cautiva. Esta fué la primera entrada que los Moros tuvieron en España. Llevaron estas nuevas al Rey don Rodrigo, tuvolo á burla, como lo dice Pineda en la Monarquia Eclesiástica libro 18 cap. 3. fol. 39. Cuando este Capitán llegado á Africa dió razón de lo bien que le abia ydo en España, parecióle al Gobernador Muça que el Conde y el Capitán fuessen á dar razón al Rey Almançor, desta buena suerte. Fueron allá, dieronle razón desto. Determinó de hacer Capitán General á este moro Tarif, y con treynta mil hombres bolvió España. Y por no ser largo en esta historia, digo: Que dizen los que han escrito desto, como Fiorian, Medina, Pineda, y otros, que entraron en diversas veces en España los Moros y tanta, que como Dios quisiesse agotar la gente Christiana, pecadora de toda España, el Rey don Rodrigo engañado de su confiança, y presunción, con que pensaba que temblavan de su nombre, aun los que vivian entre los extremos garamantes; y hechizado de los lisonjeros, que le dezian no ser cosa digna de su Magestad salir contra unos Morillos apocados, y aconsejado de traydores Consejo.

ros, que le persuadieron, que semejantes empresas, por cualquier Capitán se han de librár. Estuvosse dando á sus vicios en el Reyno de Toledo, y los suyos se afrentaron con los Moros, tenidos en menosprecio de la soberbia. Espafia la cargada de pecados, y descargada de armas, y sin experiencia de guerra: y con esto fueron muchos vencidos de pocos; y cuantas más veces se trávaron unos con otros, tanto más Españoles morían vencidos, y tanto más los Moros cobraban osadía, y menosprecio de los que antes tenían fama de guerreros, y abian conquistado tierras agenes. Cuando el pecador de don Rodrigo acordó á poner remedio en su tierra, entrada de la mas vil gente del mundo, hizo llamamiento general de las gentes de Espafia, y venian todos sin armas, y apenas abia caballos para algunos pocos: y con hondas, y talegas de piedras, de que entraban cargados en las batallas los Españoles, se carearon con los Moros, curtidos en guerra, y bien armados, y el Rey como Dama compuesta espantado abierdo en aquella jornada, y en fin le dió la batalla junto al Rio Guadalete, y duró de Domingo á Domingo, que desde la mañana hasta la noche no hicieron sino matarse Christianos, y Moros por todos ocho días, hasta que siendo los Christianos vencidos, presos y muertos, y el Rey malaventurado perdido, ó huydo. Los Moros ganaron el señorío de Espafia, de la cual se apoderaron totalmente en menos de dos años, sino fueron las montañas dende las Asturias á los Pirineos, donde las tierras son ásperas: Que es consideración que debe mover á esparato á los que lo entienden, porque sobre un lugar suelen estar muchas millares de gente de guerra, muchos años primero que le toman; y en esta desventura no quedó lugar en Espafia que no le tomassen los Moros en menos de dos: En lo cual se muestra que los tomó Dios por ministros de su justicia, para castigar los pecados de los Reyes de Espafia, y de la otra gente que los imitaba en lo malo; y que no fué el pecado de don Rodrigo digno de tan gran castigo, á costa de toda Espafia, sino que fué el que movió la malicia de Julian á cumplir la sentencia que Dios tenía dada contra las malas costumbres de los Españoles. Y si bien mirassen